LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai 2026-06-12 Nr. S26/06/136
info@am.lt

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS ĮSTATYMO NR. XIII-425 13 IR 14 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos architektų rūmai (toliau – **Rūmai**) susipažino su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos parengtu Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo Nr. XIII-425 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (Reg. Nr. 26-8106)[1] (toliau – **Projektu**). Pažymime, kad **Rūmai pritaria Projektu atliekamiems pakeitimams** ir pažymi, kad siūlomais Architektūros įstatymo pakeitimais yra tinkamai detalizuojami architektūrinių konkursų objektai bei sprendžiama šiuo metu dažnai pasitaikanti neaiškaus reguliavimo, bandant identifikuoti šiuos objektus, problema. Atitinkamai Projektu nustatomas reikalavimas su Rūmais derinti ir projekto ir architektūrinių konkursų sąlygas pašalins šiuo metu susiklosčiusią aiškią disproporciją architektūros kokybės kriterijų taikymo, vertinant konkursui pateiktus projektus, atžvilgiu, kuomet privačiomis lėšomis organizuojamų konkursų darbams taikomi ženkliai griežtesni kokybės reikalavimai lyginant su viešosiomis lėšomis finansuojamais projekto konkursų objektais. Rūmų vertinimu, svarbu, kad būtent viešosiomis lėšomis projektuojamų visuomeninės paskirties objektų architektūrinė idėja būtų išrenkama ne siekiant pigiausio ir dėl to kokybiškai silpniausio varianto, o organizuojant projekto konkursus pagrįstus kainos ir kokybės santykiu, kaip numatyta Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 55 straipsnio 1 dalies 1 punkte ir 77 straipsnyje. Pabrėžiame, kad projekto ir architektūriniai konkursai išlieka pačiu geriausiu būdu viešojo administravimo subjektams, kurių veikla tiesiogiai nėra susijusi su nekilnojamojo turto vystymu, sprendimą dėl statinio architektūros priimti remiantis kvalifikuotu vertinimo komisijos sprendimu.

Sąlygų derinimo atžvilgiu taip pat atkreipiame dėmesį, kad vadovaujantis aktualia Architektūros įstatymo redakcija Architektūrinių konkursų organizavimo nuostatus, suderinusi su Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, tvirtina Rūmų taryba (Architektūros įstatymo 13 straipsnio 4 dalis). Atitinkamai architektūrinių konkursų sąlygų derinimą atlieka Rūmai ir šis nuo 2017 metų galiojantis teisinis reglamentavimas Projektu nėra keičiamas. Taip pat svarbu pažymėti, kad Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 6 straipsnyje yra įtvirtinta, jog administracinis reglamentavimas yra viena iš viešojo administravimo sričių ir procedūrą atliekantis subjektas įprastai yra įgaliotas reglamentuoti ir procedūros atlikimo tvarką. Pvz.: Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo, statybos ir žemės naudojimo valstybinės priežiūros įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad statybą leidžiančių dokumentų išdavimo teisėtumą tikrina Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija (toliau – Inspekcija) atitinkamai to paties straipsnio 9 dalyje nurodyta, kad ***statybą leidžiančių dokumentų išdavimo teisėtumo patikrinimo tvarką****, tikrintinų statybą leidžiančių dokumentų įtraukimo į Inspekcijos tvirtinamus patikrinimų planus tvarką nustato, statybą leidžiančių dokumentų išdavimo teisėtumui patikrinti pateiktinų dokumentų sąrašą ir surašomų dokumentų formas* ***tvirtina Inspekcijos vadovas.***

Pažymime, kad Projekto sprendiniais yra sprendžiama ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2025-10-02 Antikorupcinio vertinimo išvadoje Nr. SAVP-2025/787 *„Dėl Architektūros įstatymo nuostatų Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų bei Klaipėdos rajono savivaldybių teisės aktų, reglamentuojančių architektūrinių konkursų organizavimą“* ir 2023-10-12

[1] Dėl Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo Nr. XIII-425 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstaty...

Antikorupcinio vertinimo išvadoje Nr. 4-01-8428 *„Dėl Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje projektuojamų objektų, kurių architektūrinėms idėjoms įvertinti privaloma skelbti projektų konkursus“*[2] konstatuota architektūrinių konkursų objektų identifikavimo problematika, kuomet įstatyme nurodyti objektai ženkliai skiriasi nuo savivaldybių tarybų identifikuojamų objektų, pastarosioms neribotai interpretuojant aktualius įstatymo reikalavimus. Vienais atvejais savivaldybėms siekiant neribotai išplėsti objektų sąrašą (pvz.: *Vilniaus miesto savivaldybės administracijos teiktas regioninei architektūros tarybai architektūrinių konkursų objektų sąrašo projektas, kuriuo konkursų objektu iš esmės buvo įvardinami visi be išimties miesto centrinėse dalyse esantys pastatai ir statiniai*[3]) arba labai susiaurinant šiuo metu aktualioje įstatymo redakcijoje nurodytą objektų sąrašą (*pvz. Prienų rajono savivaldybės tarybos sprendimas, kuriuo įvardinami 3 konkrečių sklypų adresai, kuriuose planuojant statyti statinius turėtų būti organizuojami konkursai ar Rietavo savivaldybės tarybos sprendimas, kuriame nurodoma, kad visi viešojo intereso požiūriu reikšmingų objektų projektai pradėti rengti iki Architektūros įstatymo įsigaliojimo 2017-11-01 ir naujų reikšmingų objektų savivaldybėje daugiau nebebus*). T. y. galiojantis aktualus Architektūros įstatymo 13 straipsnio reglamentavimas iš esmės sukūrė chaotišką ir partikuliarų reglamentavimą kurio didžioji dalis savivaldybių net nėra įgyvendinę apskritai.

Pažymime, kad Projektu yra atsižvelgiama į Specialiųjų tyrimų tarnybos kritines pastabas ir aukščiau išdėstyta problema yra konstruktyviai išsprendžiama aiškiai įvardinant tiek privačiomis tiek viešomis lėšomis planuojamus vystyti objektus, kuriems turi būti organizuojami architektūriniai konkursai. Atskiru savivaldybės tarybos sprendimu ir toliau bus nustatomos teritorijos, kurių vystymo koncepcijos turės būti išrenkamos architektūrinio konkurso būdu, t. y. urbanistinės idėjos konkursas vykdomas visai teritorijai nepriklausomai nuo to ar teritorija ir joje esantys sklypai yra valdomi savivaldybės ar valstybės ar privačių fizinių ir (ar) juridinių asmenų.

Atitinkamai vadovaujantis Projekto sprendiniais konkursų objektai bus identifikuojami ir teritorijų planavimo dokumentuose. Primename, kad teritorijų planavimo dokumento rengimo proceso metu yra atliekama išsami planuojamos teritorijos esamos būklės analizė, kurios metu identifikuojamos susiformavę ir planuojamos urbanistinės struktūros ir vietos, kurios turi būti akcentuojamos ir kuriose reikalingi architektūriniai konkursai. Kartu teisės aktų nustatyta tvarka rengiant bei viešinant teritorijų planavimo dokumentų sprendinius sudaromos sąlygomis visiems suinteresuotiems subjektams sudalyvauti ir išsakyti poziciją dėl teritorijų planavimo dokumente numatomų sprendinių tikslingumo ir planuojamų architektūrinių konkursų objektų, kurie yra numatomi kontekstualiai vertinant dokumentu planuojamą aplinką. Savivaldos institucijos plačia apimtimi dalyvauja teritorijų planavimo procesuose išduodant planavimo sąlygas ir tvirtinant kompleksinius teritorijų planavimo dokumentus – savivaldybės bendruosius planus - savivaldybės taryba ir detaliuosius planus - meras ar jo įgaliotas savivaldybės administracijos direktorius. T. y. pakeitimais nėra jokia forma suvaržoma ar keičiama savivaldos savarankiškoji teisė nustatyti architektūrinių konkursų objektus (konkrečias nekilnojamojo kultūros paveldo objektų teritorijas, miesto dalis ar išskirti kitus požymius) tai konstruktyviai atliekant teritorijų planavimo dokumentų rengimo metu.

Svarbu pažymėti, kad architektūrinių konkursų objektų savivaldybės teritorijoje identifikavimas teritorijų planavimo dokumentais yra iš esmės nusistovėjusi ir plačiai taikoma praktika (pvz.: Vilniaus miesto bendrojo plano aiškinamojo rašto 57 punkte suformuluotas reikalavimas: *„Aukštybinių pastatų architektūriniai sprendimai parenkami architektūrinių konkursų būdu.“* ar Birštono rajono savivaldybės bendrajame plane nurodytas reikalavimas *rengti konkursus naujiems ypatingiems statiniams Birštono miesto centrinėje dalyje*). Pabrėžiame, kad būtent teritorijų planavimo dokumentų rengimo metu, kuomet visa miesto teritorija ar atskiros jos dalys yra vertinamos kompleksiškai atsižvelgiant į urbanistinį kontekstą ir santykyje su aplinkinėmis teritorijomis geriausiai išryškėja ir atskirų teritorijų ar jų dalių problematika susiejant su konkrečiomis

[2] https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/c5a7f960698911eea182def3ac5c11d6?positionInSearchResults=1&searchModelUUID=4163af34-4892-4c13-b5af-fd580d7209a0

[3] https://www.architekturumai.lt/wp-content/uploads/2025-05-13_-VRAT_VMS-Architekturiniu-konkursu-objektai_Isvada.pdf

miesto dalimis. Tuo tarpu, šiuo metu galiojantis Architektūros įstatymo 13 straipsnio reguliavimas lemia izoliuotų savivaldybės tarybos sprendimų priėmimą architektūrinių konkursų objektus bandant identifikuoti atskirai ir nevertinant miesto konteksto bei suformuotų ar planuojamų urbanistinių struktūrų.

Pritariame Projekto sprendiniams kuriais naikinami šiuo metu galiojantys probleminiai kriterijai dėl kurio teikė pastabą ir Specialiųjų tyrimų tarnyba, t. y. pašalinami neapibrėžto turinio subjektyvūs vertinamieji požymiai (*miestų centrinės dalys, susiklosčiusi miesto ar miestelio istorinė urbanistinė erdvinė struktūra ar poveikis šiai struktūrai*) leidžiantys kiekvienai savivaldybei juos interpretuoti skirtingai ar taikyti pasirinktinai. Atitinkamai šiais punktais yra sukuriamas reikalavimas orientuotas į ateitį, t. y. ar būsimas statinys darys poveikį susiklosčiusiai urbanistinei struktūrai galima atsakyti tik vertinant jau parengtą projektą, tuo tarpu, iki projektinių pasiūlymų parengimo ar konkurso pabaigos net nėra žinoma konkretaus, planuojamo statyti, objekto architektūrinė idėja ir iš esmės net nėra objektyvios galimybės vertinti šio objekto būsimą poveikį. Rūmai taip pat pritaria ir Projekto sprendiniams, kuriais yra išbraukiamas 13 straipsnio 2 dalies punktas numatęs reikalavimą konkursus organizuoti naujų statinių rekonstravimui ir statybai kultūros paveldo objekto teritorijoje. Pažymime, kad projektavimas kultūros paveldo objekto teritorijoje nėra visiškai laisvas kūrybinis procesas ir dažnu atveju yra susijęs su ilgalaikių ir išsamių tyrimų atlikimu bei visų susijusių proceso dalyvių interesų derinimu, kas ne visuomet gali būti tinkamai įgyvendinama rengiant galimybių studiją ar konkurso organizavimo metu nes konkreti architektūrinė idėja yra ieškoma dialogo ir derinimo būdu. Atitinkamai kultūros paveldo objektų projektavimas ir sprendiniai yra labai griežtai reglamentuoti atsižvelgiant į objektų ar kultūros paveldo teritorijų vertingąsias savybes ir naujų objektų atsiradimas paveldo objektų gretimybėje dažniausiai yra griežtai ribojamas apskritai. Taip pat svarbu nepamiršti, kad kultūros paveldo objekto teritorijos ir objektai didžiąja dalimi yra nuosavybės teise valdomi valstybės ir (ar) savivaldybių, todėl architektūriniai konkursai šiose teritorijose bus organizuojami atsižvelgiant **būtent į savivaldybės ir valstybės institucijų išreikštą valią vadovaujantis Projekto 13 straipsnio 2 dalies 4 punktu.**

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytas aplinkybes pabrėžiame, kad **pritariame Projektu siūlomiems Architektūros įstatymo 13 straipsnio pakeitimams visoje apimtyje** ir vertiname, kad šiais pakeitimais **yra atliepiamos Specialiųjų tyrimų tarnybos kritinės pastabos** bei aiškiai identifikuojami bendrieji architektūrinių konkursų objektai neapribojant savivaldos teisių šiuos objektus kiekvienoje savivaldybėje įvardinti konkrečiai ir (ar) detalizuoti.

Lietuvos architektų rūmų pirmininkas Algimantas Pliučas

Kazimieras Labokas, el. paštas: kazimieras@architekturumai.lt